

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Н А К А З

03.02.2004 N 10

Щодо затвердження інструкцій про заходи
з профілактики та ліквідації захворювання
птиці

на орнітоз та віспу

Відповідно до статті 7 Закону України "Про ветеринарну медицину", Положення про Державний департамент ветеринарної медицини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 8 червня 2001 року N 641 "Деякі питання Державного департаменту ветеринарної медицини", та з метою забезпечення епізоотичного благополуччя у птахогосподарствах України Н А К А З У Ю:

1. Затвердити:

Інструкцію про заходи з профілактики та ліквідації захворювання птиці на орнітоз (додається);

Інструкцію про заходи з профілактики та ліквідації захворювання птиці на віспу (додається).

2. Директорові Державного центру ветеринарної медицини птахівництва - Демиденку В.М. подати цей наказ на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України та в 10-денний термін забезпечити його тиражування та надсилання установам ветеринарної медицини Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та

Севастополя.

3. Головним державним інспекторам ветеринарної медицини Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя довести зазначені інструкції до відома установ системи ветеринарної медицини України та забезпечити контроль за їх виконанням.

4. У зв'язку з прийняттям цього наказу вважати такою, що не застосовується на території України, "Інструкцію о заходах по боротьбі з оспой птиці", затверджену Головним управлінням ветеринарії Міністерства сільського господарства СРСР від 14 вересня 1970 року.

5. Контроль за виконанням цього наказу покласти на Вержиковського О.М. - заступника Голови Державного департаменту ветеринарної медицини.

Голова Державного департаменту ветеринарної медицини
П.І.Вербицький

ПОГОДЖЕНО:

Міністерство охорони здоров'я України
Перший заступник Міністра
Головний державний санітарний лікар України
О.В.Лапушенко

Міністерство екології та природних ресурсів України

Заступник державного секретаря
А.В.Гриценко

Державного
ветеринарної

10

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ

департаменту

медицини
03.02.2004 N

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України 19 лютого 2004 р.
за N 219/8818

ІНСТРУКЦІЯ
про заходи з профілактики та ліквідації
захворювання птиці на орнітоз

Ця інструкція встановлює ветеринарно-санітарні заходи у випадках спалаху захворювання птиці на орнітоз у господарствах різної форми власності, порядок проведення профілактичних заходів щодо недопущення захворювання птиці та людей на орнітоз, порядок внутрішньогосподарського використання або подальшої реалізації одержаних м'ясопродуктів від забою птиці при орнітозі та є обов'язковою для використання птахопідприємствами всіх форм власності і відомчої підпорядкованості, громадянами (у тому числі індивідуальними підприємствами без утворення юридичної особи), діяльність яких здійснюється у сфері птахівництва.

1. Загальні положення

1.1. Орнітоз пtiці (хламідіоз, псiттакoз пtiці) - це антропозоонозна інфекція, яка у пtiці характеризується атиповою пневмонією, кон'юнктивітом, ентеритом, фібринозним перитонітом, енцефалітом.

1.2. Орнітозом хворіють птахи, ссавці і людина.

1.3. Збудник захворювання - облігатний внутрішньоклітинний мікроорганізм *Chlamydothila psittaci*, що належить до роду *Bedsonia*, родини *Chlamydiaceae*, порядку *Rickettsiales*.

Хламідії є мікроорганізмами з характерною для прокаріотів будовою та унікальним циклом розвитку, що передбачає дві різні за морфологією і біологічними властивостями форми існування мікроорганізмів, які позначаються як елементарні тільця (ET - сферичні, діаметром 250-300 нм) і ретикулярні тільця (РТ - овальні або округлі мікроорганізми величиною 800-1000 нм).

1.4. Збудник орнітозу стійкий у зовнішньому середовищі. У воді хламідії зберігаються від 7 до 17 днів, у м'ясі хворої пtiці - 34 дні, при нагріванні до 80 град. С гине через 30 хвилин, при заморожуванні - через рік, а у висушеному матеріалі - через кілька років. Збудник чутливий до ефіру, гліцерину, ультрафіолетових променів, сульфаніламідів, антибіотиків, 0,1 %-ого розчину формальдегіду, 0,5 %-ий розчин фенолу інактивує збудник за 24-36 годин. Розчин 2 %-ого їдкового натрію або 3 %-ого

хлорного вапна швидко вбиває мікроорганізм.

1.5. Орнітоз - зоонозна інфекція, що характеризується наявністю природних та вторинних антропоурічних вогнищ.

До збудника чутливі качки, індики, гуси, кури, фазани, голуби, білі чаплі, чайки, канарки та папуги.

Орнітозом хворіють люди, які можуть заразитися хламідіозом при контакті, догляді за хворою птицею та під час її забою, а також при проведенні лабораторних досліджень. У людей хламідії пташиних штамів викликають пневмонії і можуть навіть спричинити смерть. Збудники хламідіозів птиці належать до 2-ї групи патогенності для людини. Лабораторні дослідження дозволяється проводити лише у тих лабораторіях, які мають дозвіл на таку роботу.

1.6. Основним резервуаром інфекції у природі є дика та домашня птиця. Джерелом інфекції є хвора та перехворіла птиця. Хламідії виділяються у навколишнє середовище з послідом, носовим секретом, слиною. Збудник також розповсюджується через інфіковані корми, питну воду та інвентар. Збудник інфекції передається вертикальним шляхом.

1.7. Птиця уражається через слизові оболонки респіраторного та шлунково-кишкового трактів. Збудник орнітозу проникає у кровоносне русло і внаслідок своєї епітеліотропності уражає

клітини мозкових оболонок, бронхів, легень, нирок і ретикуло-ендотеліальної системи. Це призводить до порушення клітинного метаболізму, інтоксикації та алергічної перебудови.

1.8. Інкубаційний період триває 7-10 діб, інколи до 20.

1.9. Перебіг хвороби птиці спостерігається у гострій, хронічній та латентній формах. При класичному перебігу спостерігається слабкість, виснаження, пронос (послід зеленого кольору), риніт, параліч та затруднене дихання. Хвороба триває впродовж 3-5 діб, частіше гине птиця 14-21-денного віку.

Захворювання дорослої птиці у більшості випадків протікає без прояву симптомів у хронічній та латентній формі. При цьому симптоми можуть проявлятися у вигляді кон'юнктивіту, нежиті, проносу, паралічу ніг та крил без ураження суглобів. Гостру та підгостру форму перебігу інфекції спостерігають переважно у гуртах молодняку птиці - каченят, індичат та голубенят. У хворій птиці відмічають слабкість, виснаження, пронос, бронхіальні хрипи, затруднене дихання, кон'юнктивіти, паралічі. У голубів 2-3-місячного віку хвороба проявляється пригніченням, проносом, швидким схудненням. Через 2-4 дні голуби гинуть. У дорослих голубів спостерігається серозний кон'юнктивіт, який проявляється значною сльозотечею, світлобоязню, склеюванням повік серозними

виділеннями, нежиттю, різкими бронхіальними хрипами.

2. Діагностика орнітозу птиці

2.1. Діагноз установлюють на основі епізоотологічних даних, клінічних ознак, патолого-анатомічних змін та лабораторних досліджень.

2.2. Лабораторні дослідження на орнітоз птиці включають:

виявлення специфічних антитіл у сироватках крові хворої птиці в РЗК (реакція зв'язування комплексу) (РНЗК (реакція неповного зв'язування комплексу), ІФА (імуноферментний аналіз), РЗГА (реакція затримки гемаглютинації), РНГА (реакція неповної гемаглютинації);

виявлення збудника або антигенів в патологічному матеріалі методом світлової або люмінесцентної мікроскопії;

виділення збудника на курячих ембріонах або лабораторних тваринах з наступною їх ідентифікацією;

виявлення ДНК у патологічному матеріалі методом полімеразної ланцюгової реакції (ПЛР).

2.3. У лабораторію для дослідження направляють сироватку крові, патологічний матеріал (біопсійні зразки з кон'юнктиви та клоаки, кал), трупи чи тушки вимушено забитої птиці або патологічний матеріал від них (шматочки печінки, селезінки, ексудат черевної порожнини).

Патологічний матеріал для дослідження необхідно відбирати у кількості не менше 3 зразків від однієї і тої самої особини

протягом 5 діб тому, що збудник у інфікованої птиці виділяється непостійно.

Сироватку крові для серологічного дослідження беруть на 5-12 день захворювання і направляють в лабораторію в об'ємі 1-2 см.куб. Сироватку зберігають при температурі мінус 18-20 град. С. Парні сироватки досліджують одночасно.

Патологічний матеріал беруть тільки одноразовими або стерильними інструментами в одноразові пластикові пробірки з кришками або стерильні пробірки (флакони) з гумовими корками, пакують в окремі пакети з номерами або написами і доставляють у лабораторію у ємності з льодом протягом 24 годин. Зберігати матеріал можна не більше 7 днів при температурі плюс 4 град. С та 10-12 місяців при температурі мінус 18-20 град. С.

Трупи птиці завертають у декілька шарів марлі чи тканини, що змочена 5%-им розчином хлораміну, і поміщають у тару, опечатують і в той самий день (не пізніше 24 годин після взяття) доставляють у лабораторію у спеціальному продезінфікованому та опломбованому контейнері з дотриманням заходів, що виключають розповсюдження збудника.

2.4. Діагноз вважається встановленим при наявності клінічних ознак захворювання, характерних патолого-анатомічних ознак, при наступних умовах:

при виділенні хламідій з патматеріалу на курячих ембріонах або на культурі клітин, або на білих мишах з підтвердженням

методом МФА (метод флуоресціюючих антитіл) або ІФА чи ПЛР;

при серологічному дослідженні парних сироваток крові в разі отримання позитивної сероконверсії (збільшення титрів у 4 рази) та збільшення кількості реагуючої птиці;

при позитивних результатах мікроскопічного дослідження

патматеріалу методом світлової мікроскопії та МФА;

виявлення антигену збудника методом ІФА з патматеріалу;

виявлення ДНК збудника методами ПЛР.

3. Заходи при виявленні захворювання птиці орнітозом

3.1. Пташник, ферму, відділення, господарство, у яких установлено захворювання орнітозом, оголошують, в установленому порядку, неблагополучними і на них накладають карантинні обмеження, при яких забороняється:

переміщення птиці з неблагополучних пташників усередині господарства (відділення, ферми);

вивіз інкубаційних яєць і птахів в інші господарства для комплектації стад;

вивіз яєць із неблагополучних пташників в торговельну мережу;

інкубація яєць із неблагополучних пташників.

3.2. У неблагополучному господарстві дозволяється ввіз у господарство інкубаційних яєць і птиці добового віку з господарств, благополучних щодо інфекційних хвороб птиці, за умови інкубації яєць в окремому інкубаторії, після його санації та ізолюваного вирощування отриманого молодняку.

3.3. Яйця, отримані від хворої та підозрілої у захворюванні птиці орнітозом, знищують. Яйця від клінічної здорової птиці неблагополучних господарств знезаражують проварюванням (не менше 10 хв).

3.4. У неблагополучному господарстві роблять перерву в інкубації та проводять санацію інкубаторію.

3.5. Птицю хвору та підозрілу у захворюванні забивають. Ветеринарно-санітарну оцінку м'яса після забою проводять згідно з Правилами передзабійного ветеринарного огляду тварин і ветеринарно-санітарної експертизи м'яса та м'ясних продуктів, затвердженими наказом Державного департаменту ветеринарної медицини Міністерства аграрної політики України від 7 червня 2002 року N 28 і зареєстрованими у Міністерстві юстиції України 21 червня 2002 року за N 524/6812. Пух і перо знищують.

3.6. Питання про використання птиці неблагополучних пташників вирішується комісійно Державною службою ветеринарної медицини та власником господарства.

3.7. Молодняк птиці неблагополучного пташника лікують та вирощують до відповідних кондицій. При досягненні забійних кондицій їх забивають на м'ясо в забійному цеху господарства чи вивозять на м'ясопереробні підприємства. Забій птиці проводять із

дотриманням правил, ветеринарно-санітарних вимог, що виключають поширення інфекції та зараження людей.

3.8. З метою прискорення ліквідації орнітозу розпорядженням головного інспектора ветеринарної медицини району за згодою керівника (власника) господарства надається дозвіл на забій усієї птиці неблагополучного пташника, відділення, ферми, господарства, не чекаючи закінчення терміну експлуатації.

3.9. Працівники птахогосподарств та забійних підприємств повинні дотримуватися Ветеринарно-санітарних правил для птахівницьких господарств і вимог до їх проектування (далі - Ветеринарно-санітарні правила), які затверджені наказом Головного державного інспектора ветеринарної медицини України від 3 липня 2001 року N 53 і зареєстровані в Міністерстві юстиції України 5 липня 2001 року за N 565/5756, та Ветеринарно-санітарних правил для суб'єктів господарювання (підприємств, цехів) з переробки птиці та виробництва яйцепродуктів, затверджених наказом Головного державного інспектора ветеринарної медицини України 7 вересня 2001 року N 70 та зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 27 вересня 2001 року за N 849/6040.

Через кожні 3 години роботи до закінчення переробки неблагополучної з орнітозу птиці проводять вологе прибирання всього приміщення, миття підлоги та обладнання 5%-им розчином

хлораміну або 2%-им гарячим розчином лугу з одночасним провітрюванням; екскременти птиці в місцях приймання та тимчасового утримування заливають 3%-им розчином лугу, а потім спалюють. Використовувати його як добриво та з іншою метою забороняється.

За персоналом, який обслуговує неблагополучну щодо захворювання на орнітоз птицю, встановлюють постійний медичний нагляд з використанням клініко-епідеміологічних та серологічних методів досліджень.

При встановленні захворювання на орнітоз людей на птахокомбінатах та інших птахопереробних підприємствах необхідно застосувати заходи щодо виявлення неблагополучних господарств, із яких надійшла птиця, і проводити комплекс протиепідемічних та протиепізоотичних заходів.

3.10. Після забою птиці проводять механічну очистку та ретельне миття пташників, обладнання, виробничих територій, транспорту та інших об'єктів. Дезінфікують їх розчином просвітленого хлорного вапна з 5%-им вмістом активного хлору, 3%-им розчином лугу, аерозольно 3%-им розчином формаліну або іншими дезінфікаційними засобами, дозволеними в Україні згідно з настановами щодо їх застосування у відповідності з Інструкцією з проведення ветеринарної дезінфекції, дезінвазії, дезінсекції та дератизації. Проводять ультрафіолетове опромінення пташників.

Послід обеззаражують біотермічним методом.

3.11. Обмеження з господарства, відділення, ферми, пташника знімають через 30 днів після останнього випадку виявлення хворої або підозрілої щодо захворювання птиці та проведення заключних ветеринарно-санітарних заходів.

4. Профілактика орнітозу птиці

4.1. Для профілактики захворювання птиці орнітозом керівники та спеціалісти птахогосподарств незалежно від форми власності зобов'язані суворо виконувати заходи, передбачені Ветеринарно-санітарними правилами. При цьому необхідно організовувати захист господарства від занесення даної інфекції та її розповсюдження в господарстві.

4.2. У птиці, що перехворіла орнітозом, розвивається нестерильний нетривалий та маловиражений імунітет. Тому засобів специфічної профілактики орнітозу не розроблено.

4.3. У господарстві необхідно організувати постійні заходи щодо знищення гризунів, ектопаразитів і недопущення попадання дикої птиці у пташники. Особливо важливо не допускати наявності голубів на території птахогосподарства.

4.4. Трупни птиці, відходи інкубації утилізують у спеціально обладнаному цеху утилізації. При цьому необхідно забезпечити повне знезараження відходів інкубації, що підлягають утилізації.

Відходи утилізації дозволяється використовувати в корм тваринам усіх видів, за винятком птиці. При відсутності обладнаного цеху утилізації, трупи птиці та відходи інкубації підлягають знищенню шляхом спалювання.

4.5. На ізольованих майданчиках проводять складування посліду з наступним його обеззаражуванням біотермічним методом.

4.6. Тару та транспорт, які використовувались для перевезення молодняку птиці, відходів інкубації, дезінфікують після кожного використання деззасобами, зареєстрованими на території України, згідно з інструкціями щодо їх застосування.

4.7. Працівники птахівничих підприємств повинні суворо дотримуватися санітарного режиму на підприємстві та правил особистої гігієни.

Заступник начальника управління
протиепізоотичної роботи
Державного департаменту
ветеринарної медицини
В.Ф.Титаренко